СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XL. Ч. 169. — Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 22 липня 1932. — VOL. XL. No. 169. — Jersey City, N. J., Friday, July 22, 1932. — THREE CENTS.

ДОМАГАЮТЬСЯ ВІД ГУВЕРА ЗАВЕДЕННЯ ПЯТЬДНЕВНОГО ТИЖНЯ ПРАЦІ

АТЛЕНТИК СІТИ. — Екзекутивна Рада Американської Федерації Праці поручила свому президентови Виліємови Ґрінови передати негайно президентови Гуверови до відома, що Федерація є за негайне скликання конференції промисловців і заступників робітництва в справі негайного скликання конференції промисловців і заступників робітництва в справі негайного введення в цілім промислі пятьдневного тижня праці.

Федерація домагається теж заведення шістьгодинного дня праці. Отсі реформи уважає конечними, якщо не має наступити в краю цілковита економічна катастрофа.

ДЕВЯТЬ ДЕРЖАВ НА КОНФЕРЕНЦІЇ В ОТАВІ.

ОТАВА. — Девять держав, що входять у склад британійської імперії, прислали своїх заступників на Імперіяльну Економічну Конференцію. На наради прибуло 272 делеґатів і офіціяльних дорадників.

ЧОТИРОХ ПОЛІСМЕНІВ ОБЖАЛОВАНО ЗА ВБИВСТВО.

МІНІОЛА. — Чотирох полісменів і детективів, котрі переслухували Гаймена Старка, уживаючи при тім слідчих метод „третого ступня", відповідають перед лавою судів присяжних за вбивство другого ступня. Як відомо Гаймен Стар помер від побиття.

Сім інших полісменів і детективів обжаловано за співучасть в тім злочині.

ПІДНОСЯТЬ ЗАРОБІТНІ ПЛАТНІ.

АКРОН (Огайо). — „Ди Індія Тайр енд Робер Компані" піднесла заробітні платні на 20%. Отся підвишка відноситься до 400 фабричних робітників і 50 офісових. Коли їм знижено перед 6 місяцями платні, то заповіджено, що наступить підвишка, коли бизнес поправиться.

А що бизнес компанії поправився, то й привернено давну платню.

ВКОРОТЯТЬ ПЛАТНІ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Мейор Вокер хоче переконати 130,000 міських робітників, щоби згодилися добровільно на зменшення платень, щоби заощадити для міста річно $20,000,000. Він є за те, щоби не зменшувати платень тим, що не побирають річно вище $2,500.

ЗАЛІЗНИЦІ ЗВЕРТАЮТЬСЯ О ПОМІЧ ДО ЗАГАЛУ.

НЮ ЙОРК. — Залізничі компанії видали відозву до загалу і кажуть, що переживають велику крізу та просять загал допомогти їм вийти з неї. Запевняють, що пороблять ощадности, припинять конкуренційну боротьбу, а від публики домагаються, щоби вона поперла їх в змаганнях, щоби ті вимоги, які ставлять до залізниць були теж застосовані й до інших комунікаційних засобів.

РЕЙНІ ПРО ВИСЛІД „ДУРНОЇ ПОЛІТИКИ ІЗОЛЯЦІЇ".

ВАШИНҐТОН. — Посол Рейні, демократичний провідник, каже, що тарифове відмежовання британійської імперії буде великою небезпекою для Злучених Держав. Він твердить, що вже й так яких 1,200 американських фабрик перенеслося до Канади, де їх принято з отвертими раменами. Отсе є, каже Рейні, наслідок „нашої дурної політики відокремлення".

АТАКУЮТЬ ГУВЕРА ЗА ВОДНИЙ ДОГОВІР.

ОЛБАНІ. — Демократи озлоблені на Гувера за договір св. Лаврентія. Вони кажуть, що президент не займався цею справою, не дбав про ню, а тепер, коли ґовернор Рузвелт зауряґував його, чимскорше заключив договір, щоби приписати собі й републиканській партії всі заслуги. Дотого „Павер Оторіти" оголосила звіт, в якім подае, що департамент стейту та президент Гувер, заключаючи договір, не додержали умов, які відносилися до нюйорського стейту та поступили в злій вірі.

Ота справа буде тепер предметом сильних атаків підчас виборчої кампанії.

ОБКИДУВАЛИ ВЕТЕРАНІВ ҐАЗОВИМИ БОМБАМИ.

ВАШИНҐТОН. — Коло 200 ветеранів з радикальної ґрупи хотіли демонструвати перед Білим Домом. Треба було поліції вжити слізних бомб і арештувати їх провідника, щоби їх розігнати. Радикальна ґрупа відділилася від консервативної і створила осібну організацію, яку назвала „Бонусовий похід смерти".

Ґенерал Ботлер, котрий взивав ветеранів до дальшої облоги столиці, заявив, що ветерани стратять симпатії населення, коли будуть допускатися незаконних вчинків.

НАЇЗД НА ДЕСТИЛЯРНЮ ВАРТОСТИ $200,000.

БРУКЛИН (Ню Йорк). — Шість місяців обсервували прогибіційні аґенти, щоби переконатися, що діється в складі товарів під ч. 881-889 Парк евеню, де був завжди днем і ночью великий рух. Перевівши вкінці ревізію, переконалися, що в будинку міститься велика дестилярня, вартости $200,000. На складі застали запаси виробленого алькоголю, вартости $500,000.

СКАСУВАННЯ ЕМІҐРАЦІЙНОГО УРЯДУ.

Ощадностеві зарядження польського уряду спричинили ліквідацію деяких міністерств та підчинених їм установ. Між іншим перестане істнувати як самостійна одиниця Еміґраційний Уряд.

У Дневнику Державних Законів ч. 52 з дня 25. червня ц. р. появився декрет Президента Р. П. зі силою закону про скасування Еміґраційного Уряду та про переказання його аґенд двом міністерствам: міністерству закордонних справ та міністерству праці й суспільної опіки. Одночасно перестануть існувати Еміґраційна Державна Рада та комісія для розподілу і вжиття кредитів на опіку над еміґрацією, яких ліквідацію поручено міністерству праці. Обсяг ділання міністерства праці в еміґраційних справах поза границями держави переходить на міністерство закордонних справ у порозумінні з міністром праці. При міністерстві праці полишаться всі аґенди краю.

Як зачуваємо, рекорд еміґрації при міністерстві праці вестиме дальше дотеперішній директор Еміґраційного Уряду п. Наконечніков.

БУДОВА УКРАЇНСЬКОЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ САЛІ В ЧЕРНІВЦЯХ.

Черновецький „Час" повідомляє, що на днях відбулося засідання виділу Т-ва „Народній Дім" у Чернівцях, на якому вирішено збудувати театральну салю. Теперішня саля в „Народнім Домі" за мала навіть на концерти, не кажучи вже про театральні вистави, яких не можна влаштовувати наслідком недостачі сцени. Тому виділ Т-ва хоче зарадити лихові в той спосіб, що із теперішньої салі буде пробита стіна до двох сусідніх кімнат, з яких буде зроблена сцена. В найближчому часі буде розписаний конкурс на будову.

ЗАГИНУЛИ НА КОРДОНІ.

Страшна подія розігралася перед кількома днями на польсько-радянській границі в районі Мінкевич. Пізно в ночі, користуючись бурею, підходило до польської границі 6 осіб, що втікали з большевицького раю. Недалеко границі побачила їх при світлі блискавиці радянська гранична сторожа і почала до них стріляти. Четверо втіканів упало вбиті або тяжко ранені. Пятого втікача убив грім. Щастя послужило тільки шестому, який серед громів і крісових куль дістався до польської границі. Від пережитого страхіття він дістав такого потрясення нервів, що по польському боці мусіли відставити його до шпиталю.

ЗАМАХ.

Дня 20 червня в год. 8 в містечку Торчині Федось Мороз і Степан Кухарчук трома стрілами з револьверів тяжко ранили міщанина Антона Щербюка, 28 літ, на його подвірю в часі коли він саме повернув кіньми з поля. Куля застрягла в ребрі й досі її не винято. Справців злочину, яких Щербюк пізнав і твердить, що саме вони його намірялись вбити й ранили, арештовано й посаджено в луцькій вязниці. Причина злочину — особисті порахунки. Стан здоровля Щербюка грізний.

ДЕЯКІ ДЕРЖАВИ ЗІРВАЛИ ТОРГОВЕЛЬНІ ПЕРЕГОВОРИ З РОСІЄЮ.

Послідні труднощі з якими зустрінулася в послідні часі совітська торговельна політика, викликали в Москві дуже лихе враження.

По виповідженню торговельного договору між Росією й Литвою зірвано торговельні переговори з Італією й Еспанією.

Переговори з Італією перервано з тої причини, що італійське правительство відмовилося побільшити контингент совітського імпорту. Зірвання переговорів з Еспанією та виїзд совітського посла Островського наступило тому, що еспанське правительство не хотіло признати ряд привілеїв у користь совітського імпорту нафти. Рівночасно відмовилося еспанське правительство признати торговельній місії в Еспанії право екстериторіяльности.

СОВІТСЬКИЙ ПРОЄКТ.

Інжинір Андреев виготовив плян на основі якого малобся змінити кліматичні відносини північного Сибіру. Андреев пропонує побудувати повздовж гирла ріки Кори величезну греблю, котра замкнула би дорогу холодному воздухови з океану. Ця гребля направилаб біг теплого Гольфштрому аж до Нової Землі. На основі пляну Андреева підсоння области північного Сибіра було би до того степення тепле, що великі просторі землі могли би бути засівані.

ЗГОРІЛО 6,000 КУРОК.

В Белливилл, Онт., курникар Томас Кранстон стратив недавно в пожарі шість тисяч курок, багато інкубаторів із яйцями, курят, та величезну скількість яєць, усе вартости 20 тисяч долярів.

ЗАЛІЗНИЦЯ ДЕЛЯТИН—КОЛОМИЯ—СТЕФАНЕСКУ.

В Букарешті підписали 28 травня польсько-румунську залізничу конвенцію в справі експльоатації залізничої лінії Делятин—Коломия—Стефанеску, що переходить крізь польсько-румунську територію.

26 ОСІБ ПОВІСИЛИ В ОДНОМУ РОЦІ.

На основі даних головного статистичного уряду в Польщі наглі суди в 1931 р. судили 76 осіб, з чого васудили 52 особи, 1 особу увільнили а 13 осіб передали звичайним карним судам. Із загального числа засуджених 39 осіб засудили на кару смерти і 13 на вязницю. Із числа засуджених на смерть 13 помилували. Найбільше розправ, а саме 26, перед наглим судом було у Вильні, 20 у Львові, 5 у Варшаві, 4 в Люблині, 3 в Торуні і 1 в Кракові. У Вильні запало 21 смертних присудів, у Львові 11, у Варшаві і Торуні по 2, в інших містах по одному.

ВИЙШЛИ НА ВОЛЮ.

В пятницю 1 липня вийшли з тюрми у львівських Бриґідках на волю політичні вязні пп. Огродник Степан і Дм. Білик з Дрогобича. Оба вони сиділи у слідчій тюрмі під замітом приналежности до ОУН від квітня ц. р. Одночасно довідуємося, що з слідчої тюрми вийшов на волю також д-р Богдан Гнатевич.

СУДИЛИ ЗА ПОЕМУ „МОЙСЕЙ".

Дня 9 травня с. р. в окружнім суді в Тернополі відбулася розправа проти 5 Українців зі села Петрикова, обвинувачених в тому, що вони, як каже акт обвинувачення, в читальні „Просьвіти" читали поему І. Франка „Мойсей", пояснювали собі її і сим намагалися підбурювати український нарід проти Польщі. На розправі виявилося, що це „підбурювання" — це якась фантазія 16-літнього хлопця Поляка, на якому поліційні аґенти оперли свій донос. І тому всіх підсуудних звільнено від вини і кари.

ЧОМУ РУМУНСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ НЕ ПЛАТИТЬ ПОДАТКІВ.

Бувший міністер фінансів Арджетояну висказав одному редакторови „Адеверул-а" свою думку до Рістового звіту. Арджетояну противиться твердженню Рста ненаачеб кріза в Румунії повстала ізза бюджетних дефіцитів. Він каже, що противно, кріза спричинила дефіцити в бюджетах а дефіцити повстали тому, що в краю велика біднота й нема можливости переробльовати свої продукти в краю. Вставлені в бюджеті суми неможливо стягнути, бо нарід не має гроший. Вже 18 місяців не платить населення податки з приходу, але з капіталу. — Треба додати, що з капіталу платять лише ті, котрі мають готовий капітал. Хто його не має, той не платить і жде спокійно ліцитації. А від ліцитації до готівки часом дуже далеко.

НАЙБИСТРІЙШИЙ ЗІР.

Найбистрійший зір мають ті народи, які живуть на просторих рівниках і можуть без перешкоди глядіти в далечінь. Нпр. Ескімос бачить білу лисицю на сніжному полі на велику віддаль. Араби мають такий добрий зір, що розріжняють на 15 миль предмети, яких чужинець зовсім не бачить. Арабські астрономи записують багато зір, які чужинець бачить лише через далековид. Із цивілізованих народів найліпший зір мають Норвежці. В ріжних державах Америки й Европи є дуже багато короткозорих, бо діти дуже вчасно починають читати й працюють виснажуючо при слабім освітленню.

НАПАД НА ДВІР.

З Городенки повідомляють, що на двір дідича Абрагамовича в Тишківцях напало в ночі на 29. червня ц. р. шістьох замаскованих людей. Стероризувавши домівників, перешукали ціле мешкання і зрабували дорогоцінні річи вартости кільканацятьох тисяч зол. Грабіжники втікли без сліду.

СОВІТСЬКІ МАНЕВРИ НА УКРАЇНІ.

У Дубосарах, 30 кільометрів від Кишинева робить совітська армія маневри та ріжні вправи з машиновими крісами. Рівнож запримічено, що совіти приспішують фортифікаційну працю над Дністром, в якій то ціли змобілізували все доокодичне населення. Працюється в день і в ночи. З румунського боку видно кольони авт, що везуть цемент, дошки та другий матеріял.

У ПРУСІЇ ВПРОВАДЖЕНО ДИКТАТУРУ ФЕДЕРАЛЬНОГО УРЯДУ

ОГОЛОШЕНО ВОЄННИЙ СТАН І ЗАПРОВАДЖЕНО ВОЄННО-ПОЛЕВІ СУДИ.

Міністрів силою повикидали з їх міністерств.

БЕРЛІН (Німеччина). — Президент Гінденбурґ підписав декрет про впровадження диктатури імперського уряду в Прусії. Цим декретом імперського канцлера фон Папена призначено комісаром Прусії й уповноважено призначити собі помічників та відповідних комісарів для провадження державних справ Прусії, а разом з тим наказано йому усунути від влади цілий кабінет міністрів Прусії на чолі з соціялістичним премієр-міністром Отто Бравном.

Фон Папен покликав на нараду всіх міністрів пруського уряду, крім Отта Бравна та міністра справ внутрішніх соціяліста Северінґа. Пруські міністри відмовилися явитися на нараду, заявивши, що встановлення федерального комісаріяту в Прусії є незаконним. Після того фон Папен видав повідомлення про звільнення всіх пруських міністрів та більшости їх помічників і численних вищих урядників, що були звязані з соціялістичною партією. Тому, що міністер Северінґ не хотів покинути свого кабінету добровільно його видалено звідти при помочі війська. Так само й деяких інших міністрів довелося видалити силою.

Уряд Прусії вніс скаргу до федерального суду в Ляйпціґу на незаконне поступовання федерального уряду. Та годі сподіватися, що ця скарга буде розглянена до виборів 31 липня. Тимчасом декретом президента Гінденбурґа проголошено Берлін та провінцію Бранденбурґ на воєннім стані й запроваджені воєнно-полеві суди та смертну кару для тих, хто своєю ворохобнею викличе смерть інших. Ґенерал фон Рундштедт призначений для переведення диктатури федерального уряду.

Начальник берлінської поліції та його двоє помічників відмовилися передати свої обовязки новопризначеним заступникам. Їх було арештовано відділом армії й замкнено до моабітської вязниці. Пізніше всіх трох звільнено на волю, коли вони згодилися передати свої справи призначеним заступникам. Багато інших урядників відмовлялося уступити на домагання федерального уряду й їх довелося силою видалювати з канцелярій.

В Баварії та в інших републиках німецької федерації це поступовання імперського уряду викликало незадоволення й гостру критику, як незаконне порушення федеральної конституції. Уряд фон Папена поспішив видати заспокоюючу заяву, що на таку міру він рішився в Прусії лише тому, що тамтешній уряд не міг справитися з постійними заворушеннями, які все розросталися. Уряд обіцює, що як тільки буде привернено в Прусії спокій, конституційний місцевий уряд знову обійме владу в свої руки.

Встановлення диктатури в Прусії таїть в собі багато можливостей. Тепер ще годі сказати як на це будуть реаґувати орґанізовані робітники та взагалі маси населення, а також ріжні політичні ґрупи. Дехто каже, що це поступовання федерального уряду спрямовано проти Гітлера, щоб не дати йому можности прийти до влади. Вже є чутки, що вибори до райхстаґу будуть відложені з 31 липня на неозначений час.

МУСОЛІНІ „ЧИСТИТЬ" СВОЄ МІНІСТЕРСТВО.

РИМ (Італія). — Несподівано для всіх Мусоліні рішив долити „нової крови" до свого міністерства. Він приневолив уступити пятьох міністрів та одинацять заступників міністрів. Особливо всіх здивувало усунення з міністерського становища міністра справ закордонних Ґранді.

Є чутки, що Ґранді буде призначений італійським послом до Вашинґтону. Кажуть, що Мусоліні цим актом хоче встановити взагалі систему зміни міністрів, щоб дати можливість молодим своїм прибічникам показати свої здібности й навчитися правити тержавою. Він думає таким способом виробити кадри фашистівських державних мужів.

ВСЕ ЩЕ ВОВТУЗЯТЬСЯ З РЕЗОЛЮЦІЄЮ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Америка, Анґлія, Франція та Італія нарешті знайшли формулу для резолюції, яку вони хотілиб перевести на конференції по обеззброєнню перед тим, як конференція розійдеться на вакації. В цій резолюції має бути зазначено, що держави висловлюються проти повітрового бомбардування міст та селищ противників, має бути зазначено також, що держави вважають тенки більше 5 тонів ваги не допустимими на війні, що держави мають знайти розміри важкої артилерії, які не можна переступати й т. п.

РЕҐУЛЮЮТЬ МОНАШЕСТВО.

МАДРИД (Еспанія). — Уряд рішив обмежити діяльність 80,000 монахів та монахинь, установивши для них правила їх діяльности в Еспанії. Разом з тим буде змінена в користь Єзуїтів заборона провадити їх діяльність в Еспанії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": Mongomery 5-0498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 5-1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„СВЯТО ПРАЦІ"

На українських землях під Польщею заводить Польща „Свято праці". Сама назва мимоволі звязує це „свято" з американським „Лейбор Дей". Та на ділі між ними нема нічого спільного. В Америці „Лейбор Дей" є державним святом, Відпочинком по трудах, освяченням вільної праці вільного народа. Принаймні таке вложено в суть свята „Дня Праці", яке має бути виразом того, що робітництво як кляса добилося тут признання і пошановання.

„Свято праці" в Польщі, чи там на землях Західної України, є нічим іншим а тільки виразом визиску і гнету селянських мас. І тому, як би там у подробицях не склалася кровава подія у селі Берегах, Ліського повіту, де полилася селянська кров, населення цілком справедливо віднеслося до заряджень польської влади як до нової панщини. І коли говориться про „бунти" в Берегах і інших селах, то це є природний спротив проти економічного визиску з боку до щенту знищеного й збіднілого нашого селянина. Це є бунт проти польських ксьондзів, дідичів, посесорів і лісничих, і тої цілої ватаги наїздників, що від віків визискували селянина, а тепер гнетуть його ще більше при допомозі своєї влади, польських жандармів, війська й „стшельца". Це є бунт проти того систематичного обкрадування польськими панами кас повітових виділів, яких гроші, здерті з наших селян, повинні би іти на школи, будову і направу доріг, на шпиталі й т. п.

З опису кровавих подій в ліському повіті, який надійшов до одного з наших читачів з його рідного села як терену тих подій, видно, що наш нарід добре відчуває кождий польський замах, та що в нім горіє іскра бунту, яка готова в кождий час спалахнути великим пожаром. Це свідчить про велику ненависть до польської влади і про готовість повстати проти неї. Отсе ми бачимо, що нарід наш не почуває себе прибитим і заголюканим недавною „пацифікацією" і польським варварством, польським походом на знищення нашої культури, польськими судами і засудами на смерть. Він сам відплачується польським приблудам як тільки може. І вже з того можна вносити, що він сьогодня далеко краще психічно підготований до революційного зриву, ніж був у 1918 р. Тепер головна річ підготовити все інше, а тоді можна буде певним, що в слушний час нового повстання, побіда буде по нашій стороні. Отакі думки насуваються нам з приводу кровавих подій. в Ліськім повіті.

О. С.

ЕКОНОМІКА Й ПОЛІТИКА.

На 31 міліонів людности є в Польщі, після офіційних даних, 356,000 безробітних. В дійсности — мабуть більше. Дві підставові галузі промислу — **вугільна і залізнича** в дуже кепськім стані. **Продукція вугля** виносила в квітні ще б. р. — 2.23 міл. тон, а в травні вже тільки — 1,94. За перші чотири місяці минулого року видобуто **сурового заліза** 193,000 тон, за ті самі місяці біжучого року — тільки 45,000. Видобуття **сурової сталі** в порівнанню з мин. роком впало з 373.000 тон на 142,000.

А крім того наступив величезний **спадок експорту**. Через ріжні девізові заходи сусідів або через підвищені мита. Зле вплинув на польський експорт теж і спадок фунта. Рівночасно з крізою промислу та експорту іде кріза рільництва, яка виражається в страшнім спаді цін і, що виключає рентовність і веде до банкроцтва ряду підприємств.

Нема нічого дивного, що вплинуло це на загальний торговий біланс країни. І так — загальна сума оборотів заграничної торговлі Польщі за перші 5 місяців мин. року виносила — 1464.2 міл. злот., а за той самий час біж. року та сума впала на 823.6 міл. А треба знати, що з огляду на слабі грошеві вплати з заграниці до Польщі — її торговельний біланс майже рівнається її платничому. Ще в 1928 р. цей платничий біланс замкнувся з активом 6 міліонів злотих, в 1929 він став **вже пасивом.** В 1930 — цей пасив виносив вже 558 міліонів злотих.

В біжучім році становище не поліпшало, навпаки трохи навіть погіршало. Цим власне пояснюються такі заходи уряду, як утруднення в продажі долярів в Банку Польськім, як обмеження в обороті девізами й інші, які свіжо зарядила Варшава. Не треба забувати рівнож на утечу капіталу, яка в другій половині 1931 р. досягла цифри — пів біліона злотих. Додати треба ще й сплату позичок заграничних. Задовження Польщі виносить коло 4.57 біліонів злотих, з яких самих відсотків треба річно сплачувати до 350 міліонів. А це приймаючи на увагу чимраз нижче падучу суму державного буджету, — не є багателя.

Так представляється економічна ситуація в Польщі в загальних рисах. Не є вона весела. Перспективи на врожай в цім році невеликі, а надії на французьку пожичку — теж не дуже потішаючі.

В таких обставинах — мріяти про агресивну політику заграничну і про бренькання шаблею — не йде.. Є держави в Европі, для яких їх положення таке незносне, що хотілиби повалити Версайський порядок — як Німеччина. Є й такі, як Італія, які хотілиби дістати більше — або проти колишніх сознитків, або — з їх волею, шантажуючи їх союзом з Німцями. Але є й держави, які прагнуть аби лиш їх не чіпали, які бояться всякої зміни істнуючого стану в Европі — до таких належать Франція і Польща. Франція бо „наситилася", Польща — бо всякий кавардак вийде їй на некористь, бо на такі люксуси, з огляду на своє економічне й політичне („меншости"!) положення — є заслаба.

Ось чим пояснюється „миролюбність" варшавської політики закордоном.

В кожнім разі ті наївні українські політики, які ставлять свою ставку на потужну й агресивну Польщу — напевно заведуться в своїх надіях, як і ті, які чекають розвязки українського питання від Росії.

ПРО УКРАЇНУ В ІТАЛІЙСЬКІЙ ПРЕСІ.

Відвідини турецькими міністрами Італії, що відбулися безпосередньо після відвідин ними Москви, дали привід до ріжних здогадів, які в головному зводилися до гадок про можливе політичне зближення між совітами й Італією. Я дістав тими днями **формальне завірення** з Міністерства Зак. Справ, що про ніяке політичне зближення з совітами не може бути мови, бо в зносинах з совітами мається на увазі лише облекшення економічної крізи через поширення комерційних зносин, але що й останні, замісць поширятися, скорочуються, — бо совіти значно скоротили імпорт італійського краму, а Італія натурально не має жадної охоти поширювати в себе експорт совітського краму. Цікаво зазначити, що совіти — в переговорах, що недавно відбувалися,—домагалися забезпечення з боку Італії певної кількости експорту з совітів, і то головним чином **хліба.** Італія відповіла, що поки вона не знає наслідків цьогорічного збору свого власного хліба, було би нерозважним фіксувати кількість хліба, що вона потребувала би від совітів.

Совіти ж наперед, як бачимо, знають кількість хліба, яку можуть вивезти, і це тоді, як населення України буквально вимирає з голоду!

Колиб ці офіціяльні запевнення щодо політичного зближення з совітами видалися невистарчальними, то найкращим доказом їх правдивости може служити вельми цікава й симптоматична стаття, що зявилася в римській „Трибуні" в числі з дня 26 червня. Кажу — симптоматична, бо такі статті не зявляються в італійській та ще й столичній відповідальній пресі без попереднього перегляду в міністерстві. З огляду на її важливість, наводжу тут її в буквальному перекладі. Стаття затитулована „Совітський Союз і незалежність України". Подається її ніби як телеграму з Риги, але нема сумніву, що її складено в Римі. Вона звучить:

„Декрет, що його недавно видав Уряд Совітських Републик, яким ґрунтовно зміняється теперішню систему колективізації, бо повертається назад можливість для хліборобів продавати частину їх продуктів на вільному ринку, ніби має на меті зарадити бракови харчів по великих містах, але в дійсности є скерований на те, щоби перемогти ворожий бойкот селянами мешканців міст. Він не викликає тих наслідків, що сподівався від нього московський уряд. І то — з двох причин. Перше, в наслідок побоювань селян, що уряд потім буде їх переслідувати за те, що переховували десь частину своїх виробів; друге, внаслідок ворожнечі України до центрального московського уряду: ворожнечі, якої не могли усунути навіть спеціяльні пропагандисти, вислані на місця для переконання українських селян, що дозвіл вільної торговлі є дійсний і розрахований на довгий час.

Глуха боротьба, що розвивається між центральним урядом і Україною, яка домагається свого права на незалежність, легко зрозуміла, як що ми простудіюємо цифри, що їх проголосив московський уряд про збір хліба в 1931 р. Справді, тим часом як всі інші частини Росії дали державним збірщикам 86% цілої квоти, визначеної для кожної з них, Україна, не вважаючи на всі засоби сили, що вживалися проти українських селян дала лише 35%.

Пробудження націоналізму на Україні, почуття, що його, як би це дивним не видавалося, поділяють теж і українські комуністи, котрі нераз відмовлялися виконувати накази сталінського уряду, завдячує фактично тій системі централізування, що її останніми часами почав переводити московський уряд.

В 1917 р., коли комуністи опанували владою, совіти окрім Центрального Виконавчого Комітету Партії (нібито державного парляменту) утворили також Виконавчий Комітет Національностей, з осідком в Москві, котрого влада була — як що не вища, то у всякому разі рівна владі першого Комітету. Право вживати рідну мову було надане громадянам всіх републик, разом з правом мати власне військо і власних міністрів фінансів та внутрішніх справ. Але все це потім Москва відкликала. І це відкликання і розпалило знову український націоналізм, на котрий вплинули також переслідування центральним урядом національної української церкви, яка віднайшла була знову свою незалежність після упадку царського уряду. Тепер є коло двох тисяч українських священиків, які правлять потаємно свою службу з допомогою націоналістів.

Московський уряд не забуває, що коли большевизм опанував владою, то проголосив що кожна нація мала право визначити сама свою власну політику, згідно з декляраціею Леніна на соціял-демократичнім Конгресі, в Кракові 1913 р. Третій параграф конституції Совітського Союзу передбачає, що кожна република може відірватися від Союзу, роблячи про це лише просту заяву. Московський уряд іґнорує тепер цей пункт, але Українці, навпаки, пригадують його собі дуже добре і вважають, що на підставі цього пункту їхня країна має право на незалежність. Цілком природньо, що Москва не може дивитися прихильним оком на це розбудження націонацізму в країні, такій багатій на хліборобські продукти, на худобу, на мінерали, що є невичерпаним джерелом для совітського експорту закордон. Продукція хліба на Україні в 1931 р. виносила 92 міліони тон; цукру — міліон шістьсот дві тисячі тон; тимчасом, як продукція заліза досягає 78% цілої совітської продукції; антрациту — 98%, і т. д.

Вартість України була щиро визнана директором пятирічного пляну, який сказав, що будучий добробут Союзу Совітських Републик залежить від інтенсифікації хліборобства й індустріялізації Української Републики. Щоби виказати, скільки вартости має експорт з України, досить пригадати, що сім перших місяців, коли вона знаходилася під Гетьманом, вона вивезла хліба, цукру й алькоголю на 81 міліон стерлінгів. Тому, легко зрозуміти, що московський уряд за всяку ціну намагається перемогти недовіря й ворожнечу Ураїнців, надаючи їм навіть право вільно торгувати.

Але Українці не є задоволені теперішнім станом річей і то також тому, що політичні цілі Москви є цілком протилежні політичним цілям України. Україна хотіла би наблизитися як мога більше до країн Західної Европи, тимчасом як аспірації Росії є скеровані до Азії і Далекого Сходу. Московське поширення в Монголії, останні події в Китаю і Манджурії, вистачають для засвідчення того зацікавлення, яке вона має для Азії. Саме тому Ленін переніс столицю з Ленінграду до Москви, що є азіятською столицею і по традиції і по своїй історії.

Якщо нарешті Україні вдасться звільнитися від Росії, цей факт матиме великі економічні і політичні наслідки для цілої Европи. Але особливого значіння для тих націй, які намагаються поширити свою торговлю в Східній Европі, набере факт відкриття великого українського ринку".

Статтю цю підписано буквами „Р. С."

Вона говорить сама за себе.

Евген Онацький.

Рим, Італія.

О. І. Бочковський.

НАРІД СОБІ

(Шляхами національної самодопомоги серед ріжних народів).

(3)

Хто не знає безприкладної трагедії Ірляндії в середині XIX ст., коли голод і пошесті децимували населення цього краю та тисячами виганяли за-океан у вільну Америку! Проте, головно завдяки своїй американській еміграції, Ірляндія, економічно зруйнована, культурно занепала й політично безоглядно поневолена — могла здійснювати гасло **„Нарід — собі"**, прямуючи так до свого національного відродження та політичного визволення. Докладно зясовувати тут цей бік ірляндського питання — виходить за межі нашого нарису. Через це наводжу лише кілька загальних чисел для ілюстрації жертвенности ірляндської еміґрації в Америці. Перші вже еміґранти почали допомогати своїм землякам, що мали виеміґрувати з Ірляндії. Вони кинули бойове гасло проти Англії. „Не просіть нічого у цієї злої мачухи — переказували вони на „ізмараґдовий острів" — і коли вас чумою цькують з рідного краю, тікайте до Ню Йорку, а не до Ліверпуля!" За цим братнім закликом ішов чин. Ці ірляндські еміґранти на власні кошти зорґанізували перевіз своїх земляків з батьківщини до Нового Світу. За даними американського еміґраційного уряду на цю мету було зібрано Ірляндцями на протязі 1848—1862 рр. (через банки та торговельні установи) — 12,642,000 фунт. стерл., — а крім цього приватними та принагідними збірками ще 6 міліонів, отже разом майже 20 міл. ф. ст. Чеський публіцист **К. Тума,** автор ірляндофільської книги **„Поневолений Нарід"** (1882), зауважує з цього приводу: „І це посилали... Ірляндці, з яких багато приїхало до Америки справжніми жебраками, не маючи нічого крім своїх працездатних рук". Відомий ірляндський часопис у Ню Йорку — "Irish World" — зібрав на протязі 40 років — 200,000 долярів. За гроші американської еміґрації була в 1879 р. закладена в Ірляндії славетна **„Земельна Ліґа"** (Land Liga), що під проводом **Дж. С. Парнелля** у перше розвинула в повнім маштабі палку та болючу аґрарну справу. Американська покорож цього „некоронованого короля" Ірляндії була не лише тріюмфальним походом Парнелля, але й першим прилюдним ознайомленням цілого культурного світу із жахливим положенням ірляндського народу та недопустимим англійським режимом у цій країні. Ця подорож мала успіх не лише як засіб пропаґанди. "Її фінансовий ефект — пише відомий німецький кельтольоґ проф. **Й. Покорни** у своїй книзі **„Ірляндія"** (1916) — був такий великий, що „Земельна Ліґа" здобула в свої руки все парляментське представництво від Ірляндії, бо згідно з англійськими виборчими законами лише заможна людина може заризикувати виборчу кампанію, а серед Ірляндців не було таких багато".

Згодом Ірляндці почали в краю справу свого відродження із площини виключно політичної боротьби переводити на шлях **господарського** самоозначення. Вони поставили цю акцію на певну базу національної самодопомоги. Ініціятором її був відомий ірляндський діяч — **Сер Г. Плонкет,** який в 1889 р., в порозумінню з іншими діячами, розпочав пропаґанду з метою „переконати хліборобське населення Ірляндії, що воно куди більше має у своїх руках свій добробут, ніж про це загально відомо"... Основним гаслом цієї пропаґанди була засада — **"Self-help"** (самодопомога), — отже англійський переклад гасла **„Нарід — собі",** про яке тут мова. Практичним вислідом цієї пропаґанди було „Ірляндське Хліборобське Товариство" (I. A. O. S.), що повстало в 1894 р. За 20 років воно мало 10233 ріжного роду сільсько-господарських спілок, з 106,301 членами та 92 міл. франків обороту.

Свою працю "І. Х. Т." розпочало влітку 1895 р. від спеціяльного аґрикультурного дослідження Ірляндії фаховим **„Вакаційним Комітетом"** (Recess Committee). Цей Комітет складений з 22 ірляндських фахівців, представників всієї Ірляндії, незалежно від їх політичного напрямку, вивчав причини господарського занепаду Ірляндії та засоби сільсько-господарського її відродження. „За короткий час — так була оцінена їхня праця — ці люди фактично здобули Home Rule і дякуючи цьому вони за пів року зробили для Ірляндії кращу працю, ніж яка була зроблена тут від двох століть". В 1899 р. парлямент прийняв висновки цього комітету під увагу та видав закон про заснування ірляндського „Відділу Сільсько-господарського та технічного навчання" (Department of Agriculture and Technical Instruction for Ireland).

„Замісць безвідповідальних урядів (boards), які адміністрували в Ірляндії на підставі помилок столітньої рутини — каже **Треґіз** — та які стільки спричинилися до занепаду господарського життя цього краю, уперше тут мали державний автономний відділ, де панували модерні думки та практичний дух. Навіть більше: бо цей відділ мусів бути в контакті з громадською опінією заінтересованих шарів за посередництвом „Дорадчого Комітету представників інженерів, хліборобів та промисловців", щоби таким чином „ці верстви користалися впливом на частину адміністрації". Так була заведена зовсім нова засада — каже цитований автор — в ірляндськім урядуванню: співпраця підвладних, що могли відтак дати почути свій голос адміністрації, поставленій на службу загалу".

Такі були далекосяглі наслідки застосування засади **„Нарід — собі"** ірляндськими патріотами для піднесення сільсько-господарського стану їхньої батьківщини.

V.

Оригінально та дуже вміло використали засаду — **„Нарід — собі" Каталанці.** Вони її, такби мовити, **змуніципалізували,** себто, себто, поставили на можливо найширшу фінансову базу.

Маю на думці — каталанське муніципальне обєднання, т. зв. **"Mancomunitat",** що повстало в 1912 р. та проіснувало до 1923 р., коли диктатура ген. Примо де Рівера скасувала цю установу й завісила діяльність просвітніх установ, які були закладені цим обєднанням.

Каталанці взагалі виявили багато орґанізаційного хисту та вміння у використованню найменших політичних можливостей старо-еспанського ладу для найбільших національних надбань культурного й господарського характеру. Зокрема вони звернули увагу на націоналізацію дуже занедбаної в Каталонії просвітньо-шкільної справи. Вже в 1907 р. власними заходами та коштами вони заклали **„Інститут Каталанських дослідів.** (Institut d'Estudis Catalans), фактично каталанську Академію Наук, де також зосереджена була вся приватна каталанська просвітньо шкільна акція. Треба зазначити, що Каталанці та Еспанці належать з психольоґічного боку до цілком ріжних національних типів. Еспанці це — Дон Кіхоти. Каталанці — нарід суто-практичний. Через це еспанський тип школи з нахилом до абстрактности й метафізики, не кажучи вже про мову, був абсолютно чужим для каталанського загалу. На це звернув особливу увагу вже в 1892 р. (на історичнім каталанськім зізді у Манресі) **Х. Пуіґ-і-Кадафалч,** пізніший орґанізатор "Mancomunitat". Зрозуміло отже, що це обєднання у першу чергу взялося за справу загальної освіти. Воно мусіло вирішити питання про фахово-просвітнє вишколення каталанського дорослого населення.

(Дальше буде).

Кождий сотик, кождий даток
Нашій „Рідній Школі" в дар
Це майбутнього завдаток,
Це на ворога удар.
Рідна Школа — наша зброя,
Рідна Школа — це наш щит,
В Рідній Школі — міць героя,
Що неволю повалить.

Гріш, що даш на рідні школи,
Не пропащий гріш ніколи.
Вернеться, зросте він згодом
В міліони між народом.
А віддасть його Вкраїні
Молоде те покоління,
Що у рідній вчилось школі
Добувати долі-волі.

Хоч бурі йдуть і громи бють
І в горю серце тоне —
Та вже не вбе нас вража лють,
Не розідять кордони.
Бо ясне сонце вже з імли
Зійшло на нашім полі,
Юнацтва тисячі зросли
У нашій „Рідній Школі".

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ., Тов Запорожська Січ, від. 342. повідомляє всіх своїх членів, що піврічний мітінґ відбудеться в неділю дня 24 липня, в годині 2-ій пополудни в гали Церковній. Пригадується іще раз довгуючим членам, щоби вирівнали свій довг, бо впротивнім разі будуть суспендовані. Так само котрі члени були суспендовані, а не виповнять свого довгу, то будуть виключені. Пригадується тим родичам котрі мають дорослі діти, щоби їх вписали до старших членів. І. Маркович секр., М. Дмитрів пред., Й. Клебан кас.

ВЕРТАТИ ЧИ НІ?

На сторінках української преси ведеться дидскусія на тему, чи українські еміґранти, які опинилися на чужині в невідрадних відносинах, мають вертати до краю чи ні. У цій справі забрав голос „Новий Час" а тепер часопис „Діло" мітить лист від українського еміґранта М. Кумки з Вінніпеґу, в якому він пише таке:

„Кріза в Канаді дійшла, як то кажуть по вченому до кульмінаційної точки. Люде ходять як не свої. У численних наших робітників трилітня кріза виризьбила на лицях нестерті риси терпіння і журби, а в численних на устах питання: що буде завтра? Та вже найбільше діткнені безробіттям українські робітники, які за добрих часів виконували тяжку і малоплатну роботу, щоби забезпечити себе матеріяльно на цей нечувано тяжкий час. А видалювання з праці далі продавжується. На залізничих заводах та інших фабриках першенство до задержання праці мають ветерани світової війни, а чужинців, в тому і українців, відправляють від праці і то навіть тих, що робили по 15 літ на одному місці і заслужили собі першенство.

Багато з тих, що потратили роботу, замість сидіти тут бездільно і проїдати тяжко защарований гріш — вертали б до краю, якби так..."

Автор листу наводить ріжні міркування наших еміґрантів щодо повороту до краю. Врешті так кінчить свій лист:

„Я сам безмірно тужу за Рідним Краєм і рад би вернути на село та жити й обробляти рідну землю. Тому цікавлюся і радо прислухуюся, що про край люде говорять і що часописи пишуть. Недавно читав я передовицю в „Н. Часі", де висказується думки за поворотом американських канадійських еміґрантів до краю. Д-р С. Баран умістив був недавно статтю в „Ділі", в якій пояснив закон, що істнує в Польщі від 1922 року, відносно тих еміґрантів, що набули американське громадянство а тепер вернули до краю і набувши там землю є загрожені, що можуть їм відобрати набутий маєток.

Та цього замало. Справа важна і на часі. Вона вимагає основнішого обмірковання і вияснення".

Даючи авторові листу відповідь, редакція „Діла" каже таке:

Порушена в цьому листі справа незвичайно важна і одночасно складна. Всі ми щиро бажаємо повороту наших еміґрантів до дому. Всі ми розуміємо не лише їх тугу за батьківщиною, але й вагу їхнього повороту до краю. Але чи можливий тепер масовий поворот, а далі чи він доцільний? Нині живемо в часах перенаселення країв і держав. Ми є свідками завзятої боротьби за здобування кольонізаційних теренів, що моглиб примістити надмір населення. Еміґрація в малозаселені краї є природним явищем. І на нашій землі бачимо віддавна сильну тягу до еміґрації і то як поселенчої так і зарібкової. Вона є природним відрухом на важкі умовини життя дома. Така сама тяга до еміґрації помітна і серед польського населення. Річ у тім, що еміґраційна тяга українського населення не находить належного заспокоення, бо воно не має змоги ні куди стало еміґрувати, ні не малоб відповідних засобів для пляного наладнання еміґрації тоді, колиб ще денебудь найшлось для нього відповідне місце.

Нема сумніву, що дуже корисним явищем може бути реемігрaція. Хто з еміґрантів є ще тутешнім громадянином має готівку, яку зможе вложити в землю чи якесь підприємство на рідній землі, цей без надуми повинен вертати."

Поміщуючи цей річевий голос редакції „Діла" не можемо додати від себе деяких заввaг.

Безплянову і нерозумну реемігрaцію вважаємо ще більшим лихом, як безплянову і нерозумну еміґрацію. Рееміґраційний рух прибрав в останніх місяцях великі розміри і можна ствердити на підставі статистичних даних, що рееміґрація чисельно більша як еміґрація. Невиносимі економічні умовини, довгі місяці безробіття є причиною того, що богато еміґрантів вертає до краю. Але що бачимо? Що неодин з тих, які вернули зовсім не приїзджає на краще, навпаки стає важким тягарем для своїх найблизчих. Доводилося нам стрічати рееміґрантів, які навіть жалували, що вернули, бо не сподівалися, що попадуть в гірше.

Тому годі в такому положенні комунебудь сказати без застережень: вертай! Даючи таку пораду треба брати на себе громадянську відповідальність, що рееміґрант по повороті матиме принаймі шматок хліба. Ми є рішучими противниками безплянової дикої рееміґрації, бо вона може стати лихом не лише для вертаючих одиниць, але також для цілої суспільности. Це повинні мати на увазі українські рееміґранти на чужині. Краще часами перетерпіти недостаток, як вертати на цілком непевне і ще гірше в краю. До українських еміґрантів підходимо із зазивом: Українські еміґранти не кидайте Рідної Землі — без надуми, без пляну, без поради! До українських рееміґрантів підходимо із такою самою осторогою: не вертайте без надуми, без пляну, без порозуміння з рідними в старому краю.

(„Український Еміґрант".)

На науці зоольоґії.

— Що це? — питається учитель, піднявши картоновий малюнок.

— Кітка, — сміливо відповідає ученик.

— Не кітка, а рисунок кітки, — сухо завважує учитель.

— А це?

— Мишка.

— Не мишка, а рисунок, зображення мишки.

Ученик (уже крізь сльози): Це рисунок кітки їсть рисунок мишки.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

БРУКЛИН, Н. Й.

Про Союзове Братство.

Вже близько три десятки років істнує в Брукліні Братство св. Тройці, від. 203 У. Н. Союза.

Братство це — можна сміло сказати — все було першим на всіх передових позиціях в громадській роботі бруклинських Українців.

Перше віче, яке відбулося в нашій громаді, було скликане в 1908 р. заходами цього Братства. А далі слідували віча в справі Рідної Школи, відчити, представлення, ювилейні обходи в честь Шевченка, Франка, допомога голодуючим, визвольній боротьбі, будова церкви, Народного Дому і т. п. Все те робилося як не заходами Братства, то при головній його допомозі.

От й цього року Братство, памятаючи про громадську роботу, занялося вічем допомоги Рідній Школі й рішило при допомозі церковної громади і Бр. Димитрія скликати таке віче. На вічу промовляв делеґат Р. Ш. і зібрано досить поважну суму гроша на допомогу Рідній Школі. Коштів ніхто собі не рахував, бо не було роблено жадних оголошень.

Як кожного року, так і цього Братство помянуло память померших своїх членів богослуженням. На богослуженні о. Лотович мав гарну і патріотичну науку, наводячи примірами, що й великі, але безідейні, народи стають погноєм малих, але свідомих свого „я" народів. Наука ця зробила дуже гарне враження на присутних членів. Вислід з цього був такий, що на місячних зборах, коли секретар, Д. Сенюта, перечитав відозву від О.Д.В.У., то помимо тяжкого часу, члени одноголосно ухвалили висиґнувати з каси $5, а дрібними жертвами зложили $2.25, разом $7.25, котрі вишлеться на поширення активної боротьби з ворогами. Невелика це жертва, та ми привикаймо посилати жертви хоч невеликі, але посилаймо їх постійно і посилаймо всі. Коли на рідних землях України наші брати складають жертву майна і крови сливе не кождого дня, то ми повинні спромогтися на малу жертву хоч раз на місяць. Боротьба затяжна, вороги наші сильні. Тому нам треба все і всюди памятати, що ніхто нам не поможе, як ми сами собі не поможемо здобути волю.

Жертви наші висилаємо через Обєднання.

Член Братства.

ШИКАҐО, ІЛЛ.

Будують Інститут...

Нехай не думають читачі, що в Шикаґо все спокійно. Правда, що кріза трохи прохолода загорільців того чи іншого напряму, люди трохи устаткувалися, споважніли, але зате зродила вона нові думки. Насуваеться тепер питання: добрі вони чи ні.

Ґрупа молодих наших хлопців, з молодечим запалом і енерґією взялася за будову Українського Інституту в Шикаґо. Без жадного пляну, без санкції громадянства, без пекучої потреби такого інституту, наші хлопці під плащиком „Орґанізації Мазепинців" рішили збудувати в метрополії середущого заходу Америки, Інститут.

Не буду входити в полеміку з нашими молодими „Мазепинцями" щодо потреби такого Інституту в Шикаґо. Про те ні вони ні я рішати не можемо. Таку інституцію може зродити лише потреба на підставі економічного правила „ди ло оф суплай енд діменд". За свого побуту в Шикаґо, я ще не стрінув нашого громадянина, який би нарікав на те, що в нас в Шикаґо нема Українського Інституту та жадав би заснования такого.

Та поминувши те, можливо що наше старше громадянство потреби Інституту наразі не відчуває. Треба отже молодшим взятися за цю справу, треба їм „виробити" старших і треба їх переконати про потребу такого Інституту. Але треба би тоді предложити готовий плян такого Інституту, оголосити це в пресі, піддати цю справу під публичну дискусію для одобрення. Та це все не було зроблено. А тільки оголошено в пресі, що закладається „Український Інститут", а Ви люди давайте гроші і пересилайте на подану адресу. Хто є щирим Українцем, повинен щось дати. Але що це має бути за установа (бо слово Інститут нічого не дефінює) ні чичирк! Хто стоїть за цю пропозицію і хто її попирає, не пишеться, ні не згадується, чи є потреба такого Інститута доказаною і чи є ким (учителі і ученики) заповнити його.

Оголошено це і в „Свободі". Жадного голосу про ту справу в „Свободі" я більше не бачив. І не знаю чи хто з Америки і Канади висилав які гроші на ту ціль. За те знаю, що на ту ціль збирають вже в Шикаґо гроші. Колектори ходять від хати до хати. Давайте люди гроші кажуть, бо ми закладаємо Інститут. Коби лише гроші збирали і мовчали, а то нападають своїми молодечими язиками на Союз і „Свободу", на його чолових людей і на „Обеднання". Ось чому я забираю в тій справі голос. Люди, які хочуть щось будувати, нападають на тих, від кого надіються помочі, нападають на Союзовий орган, який оголосив їх проєкт. А це не гарно. **Я уважаю плян „Мазепинців" за нереальний і необдуманий, за яким крім двох-трох хлопців ніхто не стоїть. На мою думку справа Інституту заслуговує на увагу. Та за неї повинні взятися люди з авторитетом. Такого авторитету „Мазепинці" не мають, а їх поступовання таке, що ледви чи собі його вироблять.** „Колектори" на мою думку про „Інститут" поважно не думають, бо коли би поважно й розважно думали, то не бралися б до так поважної праці, якої вони не всилі виконати.

Степан Куропась.

НЮАРК, Н. ДЖ.,

Обеднуймося ради добра молоді.

Звідси з еміґрації можемо зробити багато добра, коли ходить про визволення нашого народа зпід ворожих займанщин. Створивши тут один боєвий фронт, ми можемо своєю повагою і силою піднести старий край на дусі й зеднати симпатії Американців для наших визвольних змагань.

Але все те ми зможемо зробити, коли до цеї акції притягнемо тут роджену молодь. Бо вона заважить на тій акції. Отсе є і завдання Чорноморських Січей. Ми хочемо втягнути ту молодь в орґанізаційні, карні українські ряди, до гарних українських Народних Домів і там дати їй нагоду забавлятися і освідомлюватися в українськім дусі.

Зрозумів цю ідею краєвий Делеґат У.В.О., коли сказав до Чорноморських Січей:

„Січовики! Ви взялися за трудне завдання орґанізування молоді в Січові гуртки. Честь Вам за те!"

Перша сотня Чорноморських Січей вже давно веде ту роботу. Друга сотня в Джерзи Сити ввійде теж незабаром до української хати. А трета сотня в Нюарку і цеста в Ембридж знаходяться в найтяжчім положенню, бо не мають відповідних приміщень, а тим самим їх найкращі пляни розбиваються дуже часто в ніщо.

В Нюарку, мимо несприятливих обставин, праця іде, бо маємо 216 активних Січовиків і Січовичок. А в Ембридж, хоч яке безробіття, а Січовики держаться.

Значить не падають Січовики на дусі. І слушно сказав на зборах в Нюарку, дня 15 липня адвокат В. Кузьма, що ми є вправді „давн", але ми не є „авт". На тих зборах радили представники 14 товариств над справою спільної хати. Адвокат Кузьма виказував у своїй бесіді, що вже природний інстинкт каже ґрупуватися. Бо й мурашки жиють разом, і риби в воді, і звірята живуть стадами. І тут в Америці бачимо як Американці англійського походження орґанізуються, як держаться купи Айриші, Німці, Жиди, Поляки і т. д. І таксамо мусять орґанізуватися і Українці.

Ось тому треба виставити в Нюарку величаву свою рідну хату, щоби вона стала осередком народного життя. В тій справі повине комітет порозумітися з Торговельною спілкою і з Народним Домом і всі разом повинні придумати плян, як це все треба виконати. Бо тільки злученими силами, при допомозі всіх наших товариств, зможемо збудувати щось такого, що матиме дійсну вартість і притягне до нас нашу молодь. Тепер є час, коли можна дешевше купити і дешевше побудувати.

Не треба нам думати про крізу і падати духом. Нарікaнням нічого не збудуємо. Полишім особисті порахунки і амбіції, а маймо громадське добро на оці, тоді й справа наша піде гладко. Тепер саме час до обєднання національних сил в Нюарку. Тому не занедбуймо доброї хвилі.

Т. Рудий, Гол. писар Чорноморських Січей.

Одному працьовитому торговцеви померла жінка. Перед похоронами, що мали відбутися щойно в 11-тій годині, торговець устав і пильно рахує в торговельних книжках. Запрацювався так, що й зовсім забув про похорон. Прийшла одинацята година, він усе ще сидить над книжками: Прибігає уладжуючий похорон і каже:

— Прошу пана, вже всі зібралися, а пан усе ще сидять тут!

—Праця насамперед, а потім щойно забава, — сказав торговець, не відриваючись від книг.

ГІРКА ДОЛЯ СЛОВІНЦІВ ПІД ІТАЛІЄЮ.

Праський щоденник „Право Ліду" приносить такі вісти про життя Словінців під італійською владою.

„Відомий Словінець, довголітній бурмістр міста, бувший власник великої гостинниці, електричного млина, автогаражу та посілости нині є — дідом. Не лишилося йому з його майна взагалі нічого. Із своєї хати мусів забратися. Легко втратив усе: вічно платив самі кари, раз-у-раз арештували його, переводили ревізію, бо підозрівали його в ворожій акції проти Італії. Родина мусіла все добре заплатити, щоби видістати його з арешту. Йому вже минуло 60 літ. А хоч він і на волі найдеться, то карають його, як підозрілого у протифашизмі. Щодня рано та вечером в семій годині мусить зголошуватися в поліції (квестура), на дворі мусить ходити серединою вулиці, не сміє серед вулиці зупинятися більше як із одним чоловіком, **коли паде дощ не сміє заслонитися парасолею,** а без дозволу не сміє взагалі виїхати кудинебудь із містечка. Богато можна би написати, чого то йому не вільно робити. Жандарми (карабінері) мають в якійнебудь порі вночі переконатися, чи він дома та що робить. Годі й уявити собі, яке переживає його родина.

А як живуть конфіновані Словінці? Один конфінований пише до приятеля таке: „Мушу написати тобі, як живемо ми „конфінаті політічі" в цьому Богом покинутім місті. Я певен, що не повіриліб, що нині не маємо ані що їсти, ані де писати. Власник готелю, де ми досі жили, викинув нас. Не дивуюся йому. Він мусить дістати за ліжко та харч денно найменше 7.50 лір, бо тут усе дуже дороге. Управа міста (ґувернаменто) дає нам лише 5 лір денно. Ми просили й домагалися підвишки, та де там! Нині ми ходили жалітися до бурмістра, що не маємо що їсти, не маємо даху над головою. Щож він відповів нам?

Коли не забиретеся зараз мені відсіля копну вас у задницю і викину вас на двір!" Так говорять із інтеліґенцією. Щойно в 10 годині вночі помістили нас у кімнаті без ліжок і без крісел. Увесь день ми нічого не їли, а спали на долівці!"

Той сам Словінець пише два тижні пізніше:

„Я хорий. Мій приятель також конфінований, пішов домагатися, щоби мене перевезли до шпиталю. Одначе ніхто не приходить. Не знаю, що з того буде. Давали нам їсти хліб і цибулю. З голоду я їв це, одначе тепер уже не можу. жолудок того не видержить все вертає".

Самособою, що ті листи не були цензуровані, а перепачковано їх. Італія взялася коротким способом до денціоналізації Приморя. Давніше були жандарми лише в більших громадах. Тепер станиці карабінерів є в кожному другому селі, щоби пильнували тих небогато Словінців, що ще там остали, щоби їх шиканували, так щоби вони покидали рідну землю.

Тайна.

Учитель: Майкелсон!

Ученик: Прошу!

Учитель: Чим займається твій батько?

Ученик: Я не можу того сказати — це тайна.

Учитель: Мені конче треба знати, бож мушу записати це в книжці, як кождому школяреви.

Ученик: Я не можу того сказати (плаче).

Учитель: То я мусітиму прогнати тебе зі школи.

Ученик (іще більше плаче): Мій... бать... ко-о слу... жить у цир-р-ку переодягнений за... го... о... ри... ля!

УКРАЇНСЬКІ ЖІНОЧІ ОРҐАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ.

(Доповідь прочитана Катериною Гупаловою на Українськім Жіночім Конґресі).

Вільні українські жіночі орґанізації існують лише поза межами Великої України. На Великій Україні не існує вільного жіночого руху почасти тому, що жінка під радянським режімом нічими не відрізняється в своїх правах чи безправстві від мужчин; головне ж тому, що на Радянській Україні як жінкам, так і мужчинам не дозволяється закладати взагалі ніяких вільних громадських орґанізацій; лише в державних орґанізаціях, улаштованих самою большевицькою владою, жінки й мужчини примусово мають працювати, не відходячи від програми накиненої згори большевицькою владою.

Найпродуктивнішу працю розвинули українські жіночі орґанізації в Галичині, бо там вони працюють на рідному терені, серед народніх мас. Не зважаючи на утиски польської влади над всім життям в краю, а зосібна над життям українських громадських орґанізацій в Галичині, українські жіночі орґанізації поширювали свою працю не тільки серед інтеліґентських кол, а також і головне поглиблювали її в народніх масах шляхом заклaдання філій Союзу Українок по селах способом близької участи жіноцтва в кооперативному русі серед широких народніх мас. Ми не маємо змоги детально зясувати працю українського жіноцтва в Галичині. Ми тут зупинимося на праці українських жіночих орґанізацій на тих українських землях, які поза Великою Україною та Галичиною істнують під Румунією та Чехословаччиною, а власне на Буковині, в Румунії, на Підкарпатті та взагалі в Чехословаччині.

На Буковині, в Чернівцях, існує Жіноча Громада, одно з найрухливіших і найдіяльніших товариств в краю. Жіноча Громада обєднує українське жіноцтво на Буковині всіх політичних напрямків і орієнтацій, допомагає українській академічній молоді, провадить кооперативні курси, має захоронки для українських дітей, утримує пенсіон для українських дівчат, де провадиться національне українське виховання. На чолі Товариства стоїть пані Гузарова. Це товариство має свої філії по містах і селах на Буковині, де праця ведеться в народніх масах часто самими селянками.

В Чернівцях існує ще одно жіноче товариство, але нічого визначного про його діяльність ми подати не можемо.

В самій Румунії в Букарешті існує Українське Жіноче Товариство, яке провадить, як еміґрантська орґанізація, допомогову й національно-політичну діяльність. на чолі Товариства стоять пані Трепке та д-р Маєр-Михальська.

Про українське жіноцтво на Підкарпатті, яке добровільно приєдналося по розпаді Австро-Угорської монархії до Чехословаччини, можна сказати дуже мало, бо праця жіночих орґанізацій взагалі розвивається лише паралельно з еволюцією політично-національної свідомости, з еволюцією взагалі політичного й економічного стану населення краю. Тому що стан Підкарпатського населення під Чехословаччиною в усіх ділянках його життя мало ще посунувся наперед проти того стану, в якому був цей прекрасний, але дуже темний і убогий край під мадярським пануванням, то й зрозуміло, що жіночі орґанізації на Підкарпатті лише народжуються та чекають на енерґійних українських жінок, які своєю діяльністю сприялиб національному, політичному й економічному розвиткові країни й паралiжувалиб заміри хижацьких до денаціоналізації населення Підкарпаття. Із жіночих тамошніх орґанізацій Український Жіночий Союз в Празі міг навязати зносини лише з Жіночим Союзом в Густі. Жіноча ж орґанізація в Ужгороді на всі заклики Українського Жіночого Союзу в Празі відповідала лише мовчанкою.

Далі треба зупинитися на тих жіночих орґанізаціях, які потворилися українським жіноцтвом на еміґрації. Тут треба згадати Союз Українок-еміґранток у Варшаві, який працює дуже енерґійно в напрямі 1) обєднання всіх українських жіночих еміґрантських орґанізацій в один Союз українок-еміґранток для підвищення ваги окремих жіночих еміґрантських орґанізацій, що далоб можливість координувати працю еміґрантських товариств в справі пропаґанди українського питання серед інтернаціональних жіночих кол; 2) обєднання українського жіноцтва в Польщі; 3) співпраці в Клюбі „Промотей" з жінками інших меншостей б. Росії (Грузинками, Вірменками й т. д.); 4) матеріяльна допомога дітям і жінкам немаєтної частини української еміґрації; 5) піднесення культурного рівня жінок української еміґрації шляхом улаштування відчитів, лекцій, курсів й т. д.

На Волині в місті Рівному під Польщею, існує жіноча орґанізація, яка переводить культурну й матеріяльну допомогу українським дітям та жінкам серед бідніших кол місцевого населення.

Далі йдуть жіночі орґанізації серед українського жіноцтва на еміґрації в Чехословаччині.

З самого початку української еміґрації в ЧСР при Українськім Громадськім Комітеті було засновано Жіночу Секцію, яка зачала працювати з року 1932. З рамен її вийшла орґанізація притулку для українських дітей, який й тепер існує недалеко від Праги в місті Подєбради; має 20—25 українських дітей й утримується головним чином на кошти Міністерства Закордонних справ ЧСР; виховує і підготовляє дітей до вступу до Української Ґімназії в Жевницях. Завідує нині Притулком окремий, для того створений Комітет, а Жіноча Секція при Громадськім Комітеті своє існування припинила. Далі в тих же Подєбрадах працювало жіноче товариство жінок-християнок, діяльність якого виявлялася в удержанні їдальні для студентів Української Господарської Академії. Ця орґанізація теж вже припинила своє існування.

До існуючих українських жіночих орґанізацій в Празі належить також Громада Студенток-Українок, яка в роках 1924—1928 обєднувала українське студіююче жіноцтво й провадили допомогову й культурну діяльність, улаштовуючи прилюдні доклади, або суди над героями творів українських письменників. А нині за зменшенням кількости українських жінок у високих школах в Празі мало не цілком припинила свою діяльність.

З кінця року 1925, з дня відкриття в Празі Українського Републиканськo - Демократичного Клюбу працювала при Клюбі Жіноча Секція, завданням якої було улаштування художньої частини на всіх сходинах, вечорах, репрезентаційних святах й академіях, які Клюб відбував для членів Клюбу й його гостей без ріжниці політичних напрямків й орієнтацій. Працювала ця Секція до 1928 р. і, коли її завдання перейшли до управи Клюбу, припинила своє існування.

(Конець буде)

— Тату, мені конче треба сьогодні ще 500 долярів.

— Та я їх не можу тобі дати попросту тому, що не маю.

— То ти, тату, позич і дай мені.

— Даруй, сину, ти вже повнолітній, тож пора тобі самому робити довги.

НУЖДА НА ЗАКАРПАТТІ.

Нужда на Закарпатті стара як само Закарпаття. Інакше й годі в країні, де неврожайних гір багато більше, ніж урожайної землі, де ліса більше, ніж орної землі. Закарпатське населення все було здане на наємну працю. Тих „газдів", які без праці на чужому могли виживити себе й родину, було все так мало, що як вимка потверджували все лише правило. А правилом цим було: Русин із шматком землі,— який його не міг забезпечити на зиму, **відходив на доли, на мадярські низи, де — головно в натуралях — заробляв стільки, що якось перезимував, на весну скоро обробив свій шматок поля тай знову ішов на зарібки.** В країні, де була природна водна дорога для сплавлювання дерева, працював по лісах.

Тепер Закарпаття прилучене до високо промислової країни — Чехословаччини, де селянин нічого не може заробити. Крім того в зимі тяжко заробити ще й тому, що на Закарпатті нема доріг, села засипані снігом. Уже два роки не вивозять із закарпатських лісів дерева, воно гниє на пні, тому й цей заробок відпав. Колись у зимі ліси гомоніли від лоскоту сокир, сьогодні в них тишина. Ліс який колись живив Русина не дасть йому навіть ріща, про це вже дбають лісові управи, яким десятками тисяч гниє дерево.

Падуть товариства, які борґували закарпатському населенню, банкротують торговельники, які також надіялися, що настануть кращі часи.

З тієї нужди населення користають комуністичні аґітатори. До Тур'-Пасіки прийшло багато людей з мішками за совітською кукурузою, яка мовляв, є за Ужоком, а влада не хоче перепустити на Закарпаття. Той блоф коштував у Пасіці людське життя.

Та цього року переживає Закарпаття нужду, якої давно не мало. Нпр. в одному селі 30 км. від Ужгороду цієї зими було кількох людей, яких діти по чотирнацять днів не бачили хліба! А щож старі люди! Не бачили й соли. Над ними милосердився спенсіонований Чех, що жив у цьому селі, давав їм їсти, що міг.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

СЕН ЛУІС, МО.

З іменин на визвольну боротьбу.

У громадянина Щупляка відбулася забава з нагоди девятьлітних роковин їх донечки Олени. Підчас забави гості не забули за Рідний Край. Громадянин Мих. Петрівський сказав кілька горячих слів про нашу визвольну боротьбу й закликав гостей до пожертв на визвольну боротьбу. Жертви зложили по 1 дол.: М. Петрівський, В. Щупляк, О. Громоцький, В. Голдак, М. Добромільський, С. Левіцький, І. Люпчин, М. Бартіш. Разом 8 долярів.

Гроші вислано до краю через Обєднання.

М. Бартіш

ГОРЯЧИЙ ДОЩ.

В перших днях травня с. р. впав біля Неаполю горячий дощ, від якого потерпіли виноградниці та яринні городи. Вчені пояснюють це небудене явище природи виливом вульканів. Нагріті горячим подихом вулькану краплини дощу розвіває вітер на боки і вони падуть в блищій або дальшій околиці на шкоду рістни.

ТАРЗАН І ЗОЛОТИЙ ЛЕВ.

(5)



Тарзан, Джейні й Корак прямували тепер до фарми, де колись жив кілька років Тарзан, та яку він знову відбудував після тяжких пригод і руїни. Вони в трох міркували, що знайдуть там. Чи жиють ще там навколо Вазірі, чи може вони помандрували куди інде в глибину джунґлів, а може вже знайшли собі иншого провідника й тепер стрінуть ворожо Тарзана, про якого старі мабудь вже забули, а молоді не знали й не знають нічого?

Після довгого часу й пригод, правда незначних для такої родини, як родина Тарзана, всі троє вийшли з лісу на велику прогалину. Тут вони побачили на віддалі, що їх фарма стоїть в повному порядку. Дім, збудований Тарзаном, був таким же чистим і цілим, як давно його лишив Тарзан, а навколо були розкидані курені Вазірів. Навіть навколо дому видно було оброблені деякі нивки. Ця картина наповнила радістю серця всіх трох.

—о—

За лісом, на шляху до фарми їх стрінув старий дикун, в якому Тарзан відразу пізнав свого вірного Вазірі, Мувіро. Не можна описати радости, яка охопила старого дикуна. Він плакав своїми старечими очима й все промовляв: „Ти, пане, вернувся! О, який я щасливий! Уже ніхто не вірив, що ти вернешся. Лиш я один все твердив, що ти почуєш голос джунґлів і вернешся сюди! Таж ти Тарзан пан і владика джунґлів!".

—о—

Коли дикуни довідалися, що до них вернувся Тарзан радости їх не було кінця. Вони кілька днів і ночей бенкетували, як могли по свому, а головно все танцювали без перерви та били в свої тарабани. Нарешті Тарзан скомандував їм припинити свої танки й забави, бо всі троє хотіли мати спокій, щоб дійсно відпочати після тяжкої подорожи та ще тяжчих пригод. Скоро Ца та Джадбайя також стали членами нової громади й улюбленцями дикунів.